

Schéner Mihály

A képzelet szárnyán

Olasz Attila festészetéről

Mély nyomot hagyott bennem a huszonegy éves Olasz Attila kiállítása, melyet a Fiala Iparművészek Stúdiója Egyesület galériájában láttam Budapesten. Sokoldalú, összetett, expresszív, szürreális művészet tárulkozott ki előttem, s mivel hatvan évvel ezelőtt magam is az expresszionizmus útján indultam el a pályámon, úgy gondoltam, utamon sok olyan tapasztalatot szereztem, amellyel segítségére lehetek szépen ívelő pályáján fiatal kollégámnak. Ezért beszélgetésre invitáltam.

Elmondtam neki, hogy a művészek útja nem diadalmenet, a múltban sem volt az, mindig is sok volt a buktató, ráadásul a szemléleti konfliktusokkal is számolni kell. Miközben rendszerek uralkodnak és változnak, új művészeti stílusok születnek. De nem csak a régi és az új ütközésével találjuk szemben magunkat. A még alakulóban lévő útja még nehezebb, mert nem csupán a tőle, az önmagától eltérővel, hanem még önmagával is szinte életre szóló harcot kell vívnia, hogy saját magát megismerje és hogy másokkal elismertesse a maga művészetét. Van még valami, ami nagyon fontos az alkotó útján. Epiktétoszt, a sztoikus filozófust idézem: *„Tudnunk kell választani a külső dolgok rabszolgasága és az erkölcsi szándékok szabadsága között, csak ez utóbbi áll hatalmunkban teljesen, ezt nem kezdheti ki külső támadás.”*

Indulásáról kérdeztem először ifjú kollégámat. Megtudtam, hogy tizenhat évesen Pataki Ferenc festőiskolájába járt és a Szent Imre Klubban állított ki. Attila irodalmárcsaládba született, édesapja a *Tiszatáj* főszerkesztője, egyetemi tanár. Édesanyja annak a kitűnő szellemű Baranyai Kálmánnak a lánya, aki a békéscsabai gimnáziumban osztálytársam volt, élen járt a matematikában és a művészetben. Meggyőződésem, hogy az otthonról hozott, kapott inspirációknak szinte egész életre szóló, meghatározó szerepük van, jelen esetben is paradigma-allúzióknak tekinthetők.

Önmagáról, ars poeticájáról Attila elmondta, hogy nem az illusztratívát és nem a geometrikust kereste, inkább fantáziájának teremtményeivel alakítja a maga organikus biológiai világát a valóságos térben és a kozmikus fantázia tartományában. Figuralitásban és emberábrázolásban folytonos alakváltoztatás figyelhető meg nála, mintha tűzhányó alakítaná a formavilágát. Mi hát a fantázia, hogyha nem Isten adománya, amivel az alkotó embert megajándékozta? Attila is a fantázia szárnyán repked, a fantázia az, amelynek révén újat teremt, létrehozza saját világát, amelyben semmi nem volt, hanem lett. Ez a művészet csodája.

A művek Attila agybugyborgásainak, a képzelet vulkán-protuberanciájának számunkra megfogható geológiai darabjai, áramláhullámai, a metamorfózis képei. Fantáziaalkotások lét és nemlét határán, közöttes állapotból, amelyből fenomenológiai létre születnek. Itt az alkotás filozófiai létté vált. Így hát Attila művei nem kérdőjelezhetők meg, inkább

csodálhatók. Színei expresszív forrásaiból erednek, dinamikus érzelmi erupciókból, majd elcsendesedésekből és a megtalált világban átélt otthonra találásokból származnak. Az expresszív festészet belső intuícióból táplálkozik, abban a spekulatív teoretikus vagy dialektikus hatásoknak minimális a szerepük. Tudjuk, hogy vannak színelméletek, teóriák, amelyekre egyes irányzatokat építettek fel, ilyen Vasarely op-artja, amellyel nyolcvanezer színárnyalatot kevert, vagy inkább mért ki famulusaival. Ha számba vesszük az expresszionista alkotók műveit, így pl. Chagall, Nolde, Soutine, Van Gogh, Kokoschka, Duren és Munch alkotásait, láthatjuk, hogy impulzív és sajátos belső világuk alakította színeiket. Ez a kolorizmus, ami kerüli a száraz és üres dekorativitást, s aki erre az útra lép, annak pályája során még sokat változhat és gazdagodhat a koloritja.

Fentieket 2003 nyarán vetettem papírra a fiatal alkotó műveivel való első találkozás után. Aztán kaptam meghívót Budapestre, a Bálint Közösségi Ház kiállítótermébe.

Meglepett, hogy Olasz Attila kolorizmusa milyen sokat fejlődött alig egy év alatt. Gazdagabb, telítettebb lett. Ez a nagy fejlődés arról győzött meg, hogy a művészetben rejlik a koloristaadottságok veleszületettek, amelyeket aligha lehet iskolai tanulmányok révén elsajátítani. Műveit látva boldogan állapítottam meg, hogy a fiatal alkotó színekultúrája telített és kiapadhatatlan lesz. A hideg és meleg színek kavalkádja az expresszív szürrealista formákon és a kozmikus hátterekben egyaránt érvényesül. Nincs üres része a kompozíciónak, nincs olyan rész, amely kevesebbet mondana színben. Meggyőződésem szerint, ahol nincs semmi, ott sem maradhat üres a kép. Akár tízszer, hússzor át kell menni ugyanazon a felületen, hogy ugyanolyan gazdag legyen, mint a formai tartalmakat hordozó részek. Például egy falfelületen látszólag nincs semmi, a kolorizmusban mégis öt fokként változik színeiben. Ezt látnia kell a művésznek, vagyis az üres falfelületek változatosságát színeiben kell érzékelnie. Olasz Attila képein nincs egy üres rész sem, amelyet ne töltene meg tartalommal. Ez nem azt jelenti, hogy ez a színgazdagság mindig ugyanaz marad, a kolorista művészetnek ugyanis számtalan etapa van, amelynek révén a változatosság kialakul. Monet erre a paradigma. Idősebb korában eljutott odáig, hogy minden képe jelenséggé vált. A rouani katedrálisról például ötven variációt festett, s ilyenek a *Szénaboglyák* című képei is, amelyeknél a tárgyi valóság már szinte megfoghatatlan, remegő jelenséggé vált.

A témák Attilánál is szinte hangulati jelenségek, amelyekben a fedő és fedett felületek multiplikálódnak. Minthogy kozmikus áramlások töltik ki képeit, az égi és a földi jelenségek különös összhangot kapnak azáltal, hogy kolorizmusával képes betölteni művei tematikáját. Feltételezem, hogy művésze másokra is jó hatást fog gyakorolni. Már amennyiben a műveihez közelítőknek nemcsak látásuk van, hanem szemük is! Nem elég ugyanis a lexikai tudás a képek elemzésénél. A kolorista mű értékeit csak úgy lehet felismerni, és azokat értékükön megbecsülni, ha a hozzá közelítőnek szeme van hozzá. Ez pedig elég ritka jelenség a művészettörténeti elemzésekben.

A koloristák útja szép, de nem könnyű. Akinek az Isten megadta a színek örömét, és aki ezt a képességet ki is tudja művészetében fejezni, az éljen vele és adjon hálát Istenének!